Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (kolmas koda)

3. oktoober 2019*

Eelotsusetaotlus – Tarbijakaitse – Ebaõiglased tingimused tarbijalepingutes – Direktiiv 93/13/EMÜ – Artikli 3 lõige 1 – Lepingutingimuste ebaõigluse hindamine – Artikli 4 lõige 2 – Artikkel 5 – Kohustus koostada lepingutingimused lihtsas ja arusaadavas keeles – Lepingutingimused, millega kohustatakse tasuma täpsustamata teenuste eest

Kohtuasjas C-621/17,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Kúria (Ungari kõrgeim kohus) 26. oktoobri 2017. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 3. novembril 2017, menetluses

Gyula Kiss

versus

CIB Bank Zrt.,

Emil Kiss,

Gyuláné Kiss,

EUROOPA KOHUS (kolmas koda),

koosseisus: koja president A. Prechal (ettekandja), kohtunikud F. Biltgen, J. Malenovský, C. G. Fernlund ja L. S. Rossi,

kohtujurist: G. Hogan,

kohtusekretär: ametnik R. Şereş,

arvestades kirjalikku menetlust ja 14. märtsi 2019. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

– M Kiss, esindajad: *ügyvéd* I. Ölveczky ja *ügyvéd* K. Czingula,

– CIB Bank Zrt., esindajad: *ügyvéd* J. Burai-Kovács ja *ügyvéd* G. Stanka,

– Ungari valitsus, esindaja: M. Z. Fehér,

– Ühendkuningriigi valitsus, esindaja: Z. Lavery, keda abistas *barrister* A. Howard,

* Kohtumenetluse keel: ungari.

– Euroopa Komisjon, esindajad: N. Ruiz García ja A. Tokár,

olles 15. mai 2019. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

1 Eelotsusetaotlus käsitleb küsimust, kuidas tõlgendada nõukogu 5. aprilli 1993. aasta direktiivi 93/13/EMÜ ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes (EÜT 1993, L 95, lk 29; ELT eriväljaanne 15/02, lk 288) artikli 3 lõiget 1, artikli 4 lõiget 2 ja artiklit 5.

2 Eelotsusetaotlus on esitatud kohtuvaidluses, mille pooled on peamiselt Gyula Kiss ja CIB Bank Zrt. (edaspidi „CIB“), ja mis puudutab taotlust tuvastada, et teatavad laenulepingus sisalduvad lepingutingimused on ebaõiglased.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

3 Direktiivi 93/13 põhjendustes 12, 13, 16, 19 ja 20 on märgitud:

„[P]raegused siseriiklikud õigusaktid võimaldavad ette näha üksnes osalist ühtlustamist; käesolev direktiiv hõlmab eelkõige ainult neid lepingutingimusi, mille suhtes ei ole eraldi kokku lepitud; liikmesriikidel peaks olema võimalus asutamislepingu sätteid arvesse võttes kindlustada tarbijatele kõrgem kaitstuse tase siseriiklike õigusnormide abil, mis on käesoleva direktiiviga ettenähtud õigusnormidest rangemad;

eeldatakse, et liikmesriikide [õigus- või haldusnormid], millega vahetult või kaudselt määratakse kindlaks tarbijalepingute tingimused, ei sisalda ebaõiglasi tingimusi; seetõttu tundub, et käesoleva direktiiviga ei ole vaja reguleerida tingimusi, mis tulenevad kohustuslikest [õigus- või haldusnormidest] või rahvusvahelistest konventsioonidest, millega liikmesriigid või ühendus on ühinenud; sõnastus „kohustuslikud [õigus- või haldusnormid]“ artikli 1 lõikes 2 hõlmab ka lepinguosaliste suhtes seadusega ette nähtud korras kohaldatavaid eeskirju, kui ei ole kokku lepitud teisiti; [Väljendi „põhikirjasätted või õigusnormid“ asemel on edaspidi kasutatud täpsemat vastet „õigus- ja haldusnormid“.]

[…]

väljavalitud üldkriteeriumidel põhinevat hinnangut tingimuste ebaõigluse kohta eelkõige avalikus müügi- või tarnetegevuses, millega pakutakse kollektiivset teenust kasutajatevahelist solidaarsust arvesse võttes, tuleb täiendada asjaosaliste erihuvide üldhinnanguga; see sisaldab heausksuse nõuet; heausksuse hindamisel tuleb erilist tähelepanu pöörata lepinguosaliste positsiooni tugevusele läbirääkimistel ja sellele, kas tarbijat mõjutati tingimusega nõustuma, kas kaup müüdi või teenused osutati tarbija erikorralduse alusel; müüja või teenuste osutaja saab täita heausksuse nõude juhul, kui ta kohtleb ausalt ja õiglaselt teist lepinguosalist, kelle õigustatud huvi ta peab arvesse võtma;

[…]

käesoleva direktiivi kohaldamisel ei hinnata ebaõigluse suhtes lepingu põhiobjekti ega tarnitava kauba või osutatavate teenuste kvaliteedi ja hinna suhtega seotud tingimusi; lepingu põhiobjekti ning hinna ja kvaliteedi suhte võib sellest hoolimata arvesse võtta muude tingimuste õigluse hindamisel; […]

lepingud peaksid olema koostatud lihtsas ja arusaadavas keeles ning tarbijale tuleks anda tegelik võimalus kõigi tingimustega põhjalikult tutvuda, kusjuures kahtluse korral tuleks kohaldada tarbijale kõige soodsamat tõlgendust.“

4 Selle direktiivi artikli 3 lõikes 1 on sätestatud:

„Lepingutingimus, mille suhtes ei ole eraldi kokku lepitud, loetakse ebaõiglaseks, kui see on vastuolus heausksuse tingimusega ning kutsub esile lepinguosaliste lepingust tulenevate õiguste ja kohustuste olulise tasakaalustamatuse, mis kahjustab tarbijat.“

5 Direktiivi artikli 4 kohaselt:

„1. Ilma et see piiraks artikli 7 kohaldamist, võetakse lepingutingimuse hindamisel arvesse lepingu sõlmimise objektiks oleva kauba või teenuse laad ning viidatakse lepingu sõlmimisel kõigile sellega kaasnevatele asjaoludele ning kõigile teistele kõnealuse või muu lepingu tingimustele, millest see sõltub.

2. Tingimuste õiglase või ebaõiglase iseloomu hindamine ei ole seotud lepingu põhiobjekti mõiste [ega] hinna ja tasu [sobivusega vastusooritusena pakutavate teenuste või kauba eest], kui kõnealused tingimused on koostatud lihtsas ja arusaadavas keeles“. [täpsustatud sõnastus]

6 Direktiivi 93/13 artiklis 5 on sätestatud:

„Lepingutes, mille kõik või teatavad tarbijale pakutavad tingimused esitatakse kirjalikult, peavad kõnealused tingimused olema koostatud lihtsas ja arusaadavas keeles. Kui tingimuse tähenduse suhtes on kahtlusi, tuleb kohaldada tarbijale kõige soodsamat tõlgendust. […]“.

Ungari õigus

Tsiviilseadustik

7 Tsiviilseadustikku käsitleva 1959. aasta IV seaduse (Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. Törvény) §-s 209/B on sätestatud:

„(1) Lepingu tüüptingimused, nagu ka tarbijalepingu tingimused on ebaõiglased juhul, kui nendega kehtestatakse hea usu nõuete vastaselt ühepoolselt ja põhjendamatult lepingust tulenevad lepingupoolte õigused ja kohustused ühe lepingupoole kahjuks.

(2) Konkreetselt loetakse, et õigused ja kohustused on kehtestatud ühepoolselt ja põhjendamatult ühe lepingupoole kahjuks siis, kui need:

a) kalduvad oluliselt kõrvale lepingule kohaldatavatest olulistest õigusnormidest; või

b) on vastuolus lepingu eseme või eesmärgiga.

(3) Lepingutingimuse ebaõiglase laadi kindlakstegemisel tuleb hinnata kõiki lepingu sõlmimisel kehtinud selliseid asjaolusid, mis viisid lepingu sõlmimiseni, ning lepingutingimuses sätestatud teenuse olemust ja asjaomase tingimuse seost lepingu muude tingimuste või muude lepingutega.

(4) Erinormiga võib kindlaks määrata, millised tarbijalepingu tingimused on ebaõiglased või mis tuleb lugeda ebaõiglaseks, kui ei tõendata vastupidist.

(5) Ebaõiglasi lepingutingimusi käsitlevaid õigusnorme ei kohaldata lepingusätetele, millega määratakse kindlaks teenus ja vastusooritus, tingimusel et need sätted on koostatud lihtsas ja mõlemale lepingupoolele arusaadavas keeles.

(6) Lepingutingimust ei loeta ebaõiglaseks, kui see on kehtestatud õigusnormis või õigusnormi alusel.“

8 Tsiviilseadustiku § 523 on sõnastatud järgmiselt:

„1. Laenulepingu alusel kohustub finantsasutus või muu laenuandja andma võlgniku käsutusse kindlaksmääratud summa ja võlgnik kohustub laenusumma vastavalt lepingule tagasi maksma.

2. Kui võlausaldaja on krediidiasutus, on võlgnik kohustatud tasuma intressi (pangalaen), kui seaduses ei ole sätestatud teisiti.“

Hpt seadus

9 1996. aasta CXII seaduse krediidiasutuste ja finantsettevõtjate kohta (hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény, edaspidi „Hpt seadus“) § 210 lõikes 2 on sätestatud:

„Finantsteenuste või finantskõrvalteenuste lepingus peavad olema üheselt kindlaks määratud intressid, kulud ja muud tasud või tingimused, sealhulgas lepingu täitmise hilinemisega kaasnevad õiguslikud tagajärjed ning lepingus tagatud kõrvalkohustuste täitmise kord ja tagajärjed.“

10 Hpt seaduse § 212 on sätestatud:

„1. Tarbijatega või üksikisikutega sõlmitud laenulepingus peab olema täpsustatud krediidi kulukuse aastamäär, mis on väljendatud protsendimäärana ja arvutatud kooskõlas erinormidega.

2. Krediidi kogumaksumus on tasu, mille tarbija maksab laenu eest ja mis sisaldab intresse, lepingutasu ja muid tasusid, mida tuleb seoses laenu kasutamisega maksta.

3. Krediidi kulukuse aastamäär on asutusesisene intressimäär, mille kohaldamisel krediidi kogumaksumus ja põhisumma, mille klient peab tagasi maksma, võrduvad krediidisummaga, millest on maha arvatud tasud, mida klient maksab finantsasutusele krediidi väljamaksmise ajal.“

11 Hpt seaduse 2. lisa punktis I.10.2.a on määratletud „rahalaenu andmine“ järgmiselt:

„laenuandja ja võlgniku vahel sõlmitud laenu- või krediidilepingu alusel rahasumma käsutusse andmine, mille võlgnik peab lepingus määratud ajaks – intressidega või ilma intressideta – tagasi maksma.“

12 Selle lisa punktis I.10.3 on sätestatud:

„Finantsteenuste osutamine, mis seisneb krediidi ja rahalaenude andmises, hõlmab toiminguid, mis seonduvad maksevõime hindamisega, krediidi- või laenulepingute väljatöötamisega ja väljamakstud laenude registreerimisega ja nende edasise jälgimise, kontrolli ja sissenõudmisega.“

13 Nimetatud lisa punktis III.7 on mõiste „intress“ määratletud järgmiselt:

„rahasumma või muu tulu, mida võlgnik maksab laenuandjale (või hoiustajale) võetud hoiuse või saadud laenu kasutamise ja riski eest, väljendatuna protsendina hoiuse- või laenusummast ja mida tuleb maksta (või arvutada) *pro rata temporis*.“

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

14 Põhikohtuasja hageja sõlmis 16. septembril 2005 ettevõtja CIB õiguseelkäijaga laenulepingu summas 16 451 eurot aastaintressiga 5,4%, haldustasudega 2,4% aastas ja kestusega 20 aastat. Puudutatud isikul oli ühe lepingutingimuse alusel ühtlasi kohustus maksta 40 000 Ungari forintit (HUF) (ligikaudu 125 eurot) lepingutasu. Krediidi kulukuse aastamäär oli 8,47%.

15 Põhikohtuasja hageja esitas hagi Győri Törvényszékile (Győri kohus, Ungari), paludes tuvastada, et haldustasu ja lepingutasu käsitlevad lepingutingimused on ebaõiglased, kuna lepingus ei olnud täpsustatud, milliseid teenuseid nende eest vastusooritusena osutatakse.

16 Enda kaitseks märkis CIB, et tal ei olnud kohustust täpsustada teenuseid, mis olid haldustasu ja lepingtasu vastusooritus. Ta täpsustas siiski, et lepingutasu vastab lepingu sõlmimisele eelnevatele vormistustoimingutele, samas kui haldustasu moodustab vastusoorituse toimingute eest, mida tehakse pärast lepingu sõlmimist.

17 Győri Törvényszék (Győri kohus) tunnistas lepingutasu kehtestava lepingutingimuse ebaõiglaseks, kuid jättis rahuldamata haldustasu käsitleva nõude.

18 Põhikohtuasja hageja ja CIB esitasid kumbki apellatsioonkaebuse ning Győri Ítélőtábla (Győri apellatsioonikohus, Ungari) jättis esimese astme kohtuotsuse muutmata. Mis puudutab haldustasu käsitlevat lepingusätet, siis märkis nimetatud kohus, et see oli koostatud lihtsas ja arusaadavas keeles, kuivõrd laenusaaja poolt seoses sellega makstav summa oli selgelt määratletud ning vastusoorituse laad üldteada. Ta lisas, et haldustasu hõlmas selliseid teenuseid nagu laenu käitlemine, haldamine, kirjendamine ja sissenõudmine. Seevastu, mis puudutab lepingutasu, siis rõhutas nimetatud kohus, et oli raske kindlaks määrata, milliste konkreetsete teenuste vastusooritus see oli, kuna kõigi üldteada teenuste hind oli juba hõlmatud haldustasu all.

19 Põhikohtuasja hageja ja CIB esitasid kumbki kassatsioonkaebuse eelotsusetaotluse esitanud kohtule.

20 Põhikohtuasja hageja väidab, et lepingus ei ole selgelt mainitud teenuseid, mille eest ta peab haldustasu maksma. Tema hinnangul ei tõendanud CIB menetluse ajal, et krediidi käitlemine ja haldamine tekitavad talle niisuguseid kulusid, mida laenatud kapitali intressid juba ei kata.

21 CIB omalt poolt vaidleb vastu sellele, et lepingutasu käsitlev lepingutingimus on ebaõiglane, märkides eeskätt, et põhikohtuasjas käsitletud lepingu sõlmimise kuupäeval ei kehtinud ühtegi õigusnormi, mis kohustaks täpselt selgitama teenuseid, mida nimetatud tasu eest vastusooritusena osutati.

22 Eelotsusetaotluse esitanud kohus täpsustab, et põhikohtuasja asjaolude toimumise ajal ei olnud Ungari õiguses määratletud „haldustasu“ mõistet ja et üldiselt ei olnud laenulepingutes selgitatud, milliste teenuste eest seda tuleb maksta. Finantsasutused kasutavad haldustasu osas kahte erinevat krediidimudelit, millest esimeses on ette nähtud haldustasu lisaks intressidele, teises aga ei ole ette nähtud haldustasu, vaid sellele vastavate kulude katmiseks on määratud kõrgem intress. Lisaks, ehkki enamus finantsasutusi nõuab sisse lepingutasu ühekordse maksena, siis rõhutab nimetatud kohus, et põhikohtuasjas käsitletud lepingu sõlmimise ajal kehtinud Ungari õiguses ei olnud määratletud vastusooritust selle tasu eest, sest seda mainitakse vaid Hpt seaduse §-s 212 kui laenu kogumaksumuse osa.

23 Eelotsusetaotluse esitanud kohtul on kahtlusi, kas põhikohtuasjas käsitletud lepingutingimused on koostatud lihtsas ja arusaadavas keeles, ning ta küsib, kuidas ta peab hindama nende võimalikku ebaõiglast laadi. Lisaks, ehkki riigisisene kohtupraktika ei ole selles küsimuses ühetaoline, on kohtud enamikul juhtudest leidnud, et piisab, et laenu kogumaksumus on selge, ilma et oleks vaja määratleda kõik vastusooritusena saadavad teenused.

24 Siiski ei ilmne sellest kohtupraktikast selgelt, milliseid teenuseid haldustasu eest vastutasuna osutatakse, ega ka seda, kas neid teenuseid on võimalik eristada põhisooritusest, st rahasumma kättesaadavaks tegemist ja selle summa tagasimaksmist koos intressidega. Igal juhul, kuna see hõlmab nii intresse kui ka kulusid, siis võimaldab krediidi kulukuse aastamäär saada teada laenu kogumaksumust ja võrrelda erinevaid laenupakkumisi turul.

25 Vähemusse jäävas osas kohtupraktikast on seevastu asutud seisukohale, et haldustasu eest vastusooritusena osutatavad teenused peaksid olema üksikasjalikult määratletud. Oleks ju tarbijale kasulik saada võrrelda mitte üksnes krediidi kulukuse aastamäära summasid, vaid ka nende teenuste laadi. Sellega seoses ei ole põhisoorituse vastutasu kahe osa – intresside ja haldustasu – eraldamine põhjendatud, kuna haldustasu arvutamise alus erineb intressimäära arvutamise omast. Lõpuks tuleneb sellest kohtupraktikast, et lepingutasu vastusooritusena pakutavad teenused peaksid olema teada, et saaks olla kindel, et nende teenuste eest ei küsitaks tasu kaks korda.

26 Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib ühtlasi, et ka teiste liikmesriikide kohtupraktikas on erimeelsusi haldustasu laadi küsimuses. Nii on Bundesgerichtshof (Saksamaa kõrgeim kohus) seisukohal, et haldustasu puudutava lepingutingimuse ebaõiglast laadi võib hinnata, võttes arvesse, et mitte see tasu, vaid hoopis intressid kujutavad endast vastusooritust põhisoorituse eest. Selline tingimus on seega ebaõiglane, kui krediidiasutus jätab niisuguse haldustasu vahendusel ainuüksi tarbija kanda muu hulgas tegevuskulud, mis on tekkinud üksnes nimetatud asutuse huvides. Seevastu leiab Oberster Gerichtshof (Austria kõrgeim kohus), et haldustasu sätestav lepingutingimus kuulub põhisoorituse alla, mis takistab selle ebaõiglase laadi hindamist.

27 Mis puudutab põhikohtuasja, siis leiab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et haldustasu ja lepingutasu vastusooritusena osutatud teenuste kindlaksmääramine võib olla asjasse puutuv, et teha kindlaks, kas põhikohtuasja hageja sõlmitud lepingu tingimused on koostatud piisavalt lihtsas ja arusaadavas keeles direktiivi 93/13 artikli 4 lõike 2 ja artikli 5 tähenduses. Lisaks, juhul kui tuvastatakse, et üks nendest lepingutingimustest ei ole koostatud lihtsas ja arusaadavas keeles, tuleb uurida, kas see asjaolu peaks *ipso facto* viima järelduseni, et see lepingutingimus on ebaõiglane, või kas sellisele järeldusele jõudmiseks peab eelkõige direktiivi 93/13 artikli 3 lõiget 1 arvestades ühtlasi uurima, kas heausksuse nõudele vaatamata kutsub nimetatud lepingusäte esile lepinguosaliste lepingust tulenevate õiguste ja kohustuste olulise tasakaalustamatuse, mis kahjustab tarbijat.

28 Lõpuks on kohtul kahtlus, kas analüüsida tuleb üksnes nimetatud lepingutingimustega seotud sooritusi ja vastusooritusi, või tuleb arvesse võtta lepingu kõiki tingimusi ja anda ülevaade kõigist eelistest ja puudustest.

29 Neil asjaoludel otsustas Kúria (Ungari kõrgeim kohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas [direktiivi 93/13] artikli 4 lõikes 2 ja artiklis 5 kehtestatud nõuet, et lepingud tuleb koostada lihtsas ja arusaadavas keeles, tuleb tõlgendada nii, et tarbijatega sõlmitud laenulepingus täidab seda nõuet lepingutingimus, milles ei ole eraldi kokku lepitud ja mis määrab täpselt kindlaks teenustasu, komisjonitasu ja muude kulude summa (edaspidi, koos „tasud“), mille maksab tarbija, nende arvutusmeetodi ja ajahetke, millal need tuleb tasuda, kuid mis ei täpsusta siiski, milliste konkreetsete teenuste eest nimetatud tasu makstakse, või tuleb lepingus märkida ka see, millise kindlaksmääratud teenuse eest see konkreetne tasu on kehtestatud? Kas sel viimasel juhul piisab sellest, et osutatava teenuse sisu võib järeldada tasu nimetusest?

2. Kas [direktiivi 93/13] artikli 3 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et käesolevas asjas tasude kohta kasutatud lepingusäte, millest ei ole lepingu alusel võimalik üheselt kindlaks teha, millised on nende tasude eest konkreetsed osutatavad teenused, põhjustab vastupidi hea usu nõuetele lepinguosaliste lepingust tulenevate õiguste ja kohustuste olulise tasakaalustamatuse, mis kahjustab tarbijat?“

Eelotsuse küsimuste analüüs

Esimene küsimus

30 Esimese küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas direktiivi 93/13 artikli 4 lõiget 2 ja artiklit 5 tuleb tõlgendada nii, et nõuet, mille kohaselt lepingutingimus peab olema koostatud lihtsas ja arusaadavas keeles, tuleb mõista kui kohustust, et tarbijaga sõlmitud laenulepingus sisalduvates niisugustes lepingutingimustes, nagu põhikohtuasjas kõne all olevad tingimused, mida ei ole eraldi läbi räägitud, ja milles on kindlaks määratud tarbija poolt makstava haldustasu ja lepingutasu täpne summa, nende arvutusmeetod ja tasumise kuupäev, peavad ühtlasi olema täpsustatud kõik teenused, millele need summad vastavad.

31 Direktiivi 93/13 artikli 4 lõikest 2 tuleneb, et lepingutingimuste õiglase või ebaõiglase laadi hindamine ei puuduta lepingu põhiobjekti mõistet ega teenuste või kauba ning nende eest pakutava hinna või tasu omavahelist vastavust, kui kõnealused tingimused on koostatud lihtsas ja arusaadavas keeles.

32 Sellega seoses on Euroopa Kohus juba sedastanud, et mõiste „lepingu põhiobjekt“ alla kuuluvaid tingimusi nimetatud sätte tähenduses tuleb mõista tingimustena, mis määravad kindlaks lepingujärgsed põhisooritused, ja mis lepingut sellisena iseloomustavad. Seevastu tingimused, mis on lepingulise suhte põhiolemust määratlevate tingimustega võrreldes kõrvalist laadi, ei saa kuuluda nimetatud mõiste alla (20. septembri 2017. aasta kohtuotsus Andriciuc jt, C-186/16, EU:C:2017:703, punktid 35 ja 36 ja seal viidatud kohtupraktika).

33 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanne on laenulepingu laadi, üldist ülesehitust ja tingimusi ning selle juriidilist ja faktilist konteksti arvesse võttes hinnata, kas vastav tingimus moodustab olulise osa võlgniku sooritusest, mis seisneb laenuandja poolt tema käsutusse antud summa tagasimaksmises (26. veebruari 2015. aasta kohtuotsus Matei, C-143/13, EU:C:2015:127, punkt 54 ja seal viidatud kohtupraktika).

34 Lisaks ilmneb direktiivi 93/13 artikli 4 lõike 2 sõnastusest, et teine kategooria tingimusi, mille puhul ei saa kontrollida nende võimalikku ebaõiglast laadi, on piiratud ulatusega, sest see kategooria puudutab ainult ette nähtud hinna või tasu sobivust vastusoorituseena pakutavate teenuste või kauba eest ja see erand on seletatav asjaoluga, et ei ole olemas mingit skaalat või õiguslikke kriteeriume, mis võimaldaksid kehtestada sobivuse kontrolli raamistiku või anda selleks juhiseid (vt selle kohta 26. veebruari 2015. aasta kohtuotsus Matei, C-143/13, EU:C:2015:127, punkt 55 ja seal viidatud kohtupraktika).

35 Seega ei kuulu lepingutingimused vastusoorituse kohta, mida tarbija võlgneb laenuandjale, või tingimused, mis mõjutavad tarbija poolt laenuandjale makstavat tegelikku hinda, põhimõtteliselt kõnealusesse teise tingimuste kategooriasse, välja arvatud osas, milles need käsitlevad küsimust, kas vastusoorituse summa või lepingus ette nähtud hind on sobiv vastusooritusena laenuandja poolt osutatud teenuse eest (26. veebruari 2015. aasta kohtuotsus Matei, C-143/13, EU:C:2015:127, punkt 56). Siiski ilmneb siinses asjas Euroopa Kohtu käes olevast toimikust – ehkki eelotsusetaotluse esitanud kohus peab seda üle kontrollima –, et põhikohtuasjas käsitletud tingimuste väidetav ebaõiglane laad ei puuduta haldustasu summa ja lepingutasu summa ning vastusooritusena osutatud teenuste omavahelist suhet.

36 Sõltumata sellest, kas põhikohtuasjas käsitletud lepingutingimused kuuluvad direktiivi 93/13 artikli 4 lõike 2 alla või mitte, on sama läbipaistvuse nõue, mis on selles sättes esitatud, igal juhul ära toodud ka selle direktiivi artiklis 5, mis näeb ette, et kirjalikud lepingutingimused peavad alati olema koostatud lihtsas ja arusaadavas keeles. Nagu Euroopa Kohus on juba järeldanud, on läbipaistvuse

nõue, nii, nagu see on esitatud esimeses nendest sätetest, sama ulatusega kui teisena mainitud sättes (vt selle kohta 30. aprilli 2014. aasta kohtuotsus Kásler ja Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, punktid 67–69).

37 Lõpuks tuleb seda läbipaistvuse nõuet mõista nii, et kõnealune lepingutingimus peaks olema tarbijale mitte üksnes grammatiliselt arusaadav, vaid et see tarbija suudaks täpsete ja arusaadavate kriteeriumide põhjal hinnata neid majanduslikke tagajärgi, mis võivad tingimuste tõttu talle tekkida (vt selle kohta 9. juuli 2015. aasta kohtuotsus Bucura, C-348/14, ei avaldata, EU:C:2015:447, punkt 55 ja seal viidatud kohtupraktika).

38 Käesolevas asjas ilmneb eelotsusetaotlusest, et põhikohtuasjas käsitletud laenuleping nägi ette haldustasu määraga 2,4% aastas 240 kuu jooksul ning neid tasusid arvutati esimese aastase perioodi jooksul laenu kogusumma pealt ning järgmiste perioodide jooksul laenujäägilt, mis oli jäänud tasuda käsitletud perioodi esimesel päeval. Lisaks pidi hageja lepingu alusel tasuma 40 000 Ungari forintit lepingutasu.

39 Seega näib, et kõnealused lepingutingimused võimaldasid põhikohtuasja hagejal hinnata nendest tingimustest temale tulenevaid majanduslikke tagajärgi.

40 Sellega seoses tuleb märkida, et Euroopa Kohus on sisuliselt sedastanud seoses lepingutingimusega, mis nägi ette „riskitasu“, et ei saa järeldada, et selline leping selgitab läbipaistvalt põhjendusi, mis seda tasu õigustavad, kuna vaidlustatud oli asjaolu, et laenuandja pidi selle tasu saamiseks tegema reaalse vastusoorituse (vt selle kohta 26. veebruari 2015. aasta kohtuotsus Matei, C-143/13, EU:C:2015:127, punkt 77).

41 Mis puudutab kõnesoleval juhtumil lepingutasu käsitlevat tingimust, siis ei ole vaidlust selles, et põhikohtuasja hageja vaidlustab nimetatud tasu eest saadava mingigi tegeliku vastusoorituse olemasolu. Neil asjaoludel peab eelotsusetaotluse esitanud kohus kontrollima, kas puudutatud isikut teavitati põhjustest, mis õigustavad selle tasu maksmist.

42 Kuigi põhikohtuasja hageja ei tundu haldustasu käsitleva lepingutingimusega seoses väitvat, et selle tasu eest puudus igasugune vastusooritus, väidab ta siiski, et nende erinevate vastutasuna saadavate teenuste tegelik laad ei ole läbipaistev.

43 Vastab muidugi tõele, et käesoleva kohtuotsuse punktis 37 esitatud kohtupraktikast ei tulene, et laenuandja peab kõnealuses lepingus täpsustama ühes või enamas lepingutingimuses sätestatud tasude eest vastusooritusena osutatud teenuste täpse laadi. Võttes aga arvesse kaitset, mida on direktiiviga 93/13 soovitud tagada tarbijale seetõttu, et viimane on suhetes müüja või teenuste osutajaga nõrgemal positsioonil nii seoses läbirääkimisvõimalustega kui ka teabe tasemega, siis on oluline, et tegelikult osutatud teenuste laadist võiks mõistlikult aru saada või et selle saaks tuletada lepingust kui tervikust. Lisaks peab tarbija suutma kontrollida, et ei oleks kattuvust erinevate tasude vahel või nendega hõlmatud teenuste vahel.

44 Põhikohtuasjas peab eelotsusetaotluse esitanud kohus hindama, kas tegemist on niisuguse olukorraga, võttes sealjuures arvesse kõiki asjaomaseid faktilisi asjaolusid, sealhulgas mitte üksnes asjaomases lepingus sisalduvaid tingimusi, vaid ka reklaammaterjali ja teavet, mida laenuandja laenulepingu üle peetud läbirääkimistel andis (vt selle kohta 26. veebruari 2015. aasta kohtuotsus Matei, C-143/13, EU:C:2015:127, punkt 75).

45 Seetõttu tuleb esimesele küsimusele vastata, et direktiivi 93/13 artikli 4 lõiget 2 ja artiklit 5 tuleb tõlgendada nii, et nõudest, mille kohaselt lepingutingimus peab olema koostatud lihtsas ja arusaadavas keeles, ei tulene kohustust, et tarbijaga sõlmitud laenulepingus sisalduvates niisugustes lepingutingimustes, nagu põhikohtuasjas kõne all olevad tingimused, mida ei ole eraldi läbi räägitud, ja

milles on kindlaks määratud tarbija poolt makstava haldustasu ja lepingutasu täpne summa, nende arvutusmeetod ja tasumise kuupäev, peavad ühtlasi olema täpsustatud kõik teenused, millele need summad vastavad.

Teine küsimus

46 Teise küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas direktiivi 93/13 artikli 3 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et selline lepingutingimus nagu põhikohtuasjas – mis käsitleb laenu haldustasu ega võimalda ilma kahtlusteta tuvastada vastusooritusena osutatud konkreetseid teenuseid – tekitab vaatamata heausksuse nõudele lepinguosaliste lepingust tulenevate õiguste ja kohustuste olulise tasakaalustamatuse, mis kahjustab tarbijat.

47 Esmalt tuleb täpsustada, et vastavalt väljakujunenud kohtupraktikale on Euroopa Kohtul selles valdkonnas pädevus tõlgendada direktiivi 93/13 artikli 3 lõikes 1 kasutatud mõistet „ebaõiglane lepingutingimus“ ning selgitada, milliseid kriteeriume võib või peab liikmesriigi kohus arvesse võtma lepingutingimuse direktiivi sätetele vastavuse hindamisel, kusjuures see kohus peab otsustama neid kriteeriume arvesse võttes konkreetse lepingutingimuse kvalifitseerimise üle asjaomase juhtumi asjaolusid arvestades. Sellest tuleneb, et Euroopa Kohus peab piirduma eelotsusetaotluse esitanud kohtule selliste juhiste andmisega, millega viimane peab arvestama asjaomase tingimuse ebaõigluse hindamisel (14. märtsi 2013. aasta kohtuotsus Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, punkt 66 ja seal viidatud kohtupraktika).

48 Võttes arvesse tarbija nõrgemat positsiooni suhetes müüja või teenuste osutajaga nii seoses läbirääkimisvõimalustega kui ka teabe tasemega, seab direktiiv 93/13 liikmesriikidele kohustuse näha ette mehhanism, mis tagaks, et kõiki lepingutingimusi, mille osas ei ole eraldi läbi räägitud, saaks kontrollida, et hinnata nende võimalikku ebaõiglust. Selles kontekstis on liikmesriigi kohtu ülesanne teha selle direktiivi artikli 3 lõikes 1 ja artiklis 5 sätestatud kriteeriume arvesse võttes kindlaks, kas käesoleva juhtumi asjaolusid arvestades vastab selline tingimus direktiivis esitatud heausksuse, tasakaalustatuse ja läbipaistvuse nõuetele (vt selle kohta 26. märtsi 2019. aasta kohtuotsus Abanca Corporación Bancaria ja Bankia, C-70/17 ja C-179/17, EU:C:2019:250, punkt 50 ja seal viidatud kohtupraktika).

49 Niisiis on lepingutingimuse läbipaistvus, nagu on nõutud direktiivi 93/13 artiklis 5, üks asjaoludest, mida liikmesriigi kohus peab arvesse võtma selle tingimuse ebaõiglase laadi hindamisel nimetatud direktiivi artikli 3 lõige 1 alusel. Selle hindamise raames peab viidatud kohus analüüsima kõiki juhtumi asjaolusid, arvestades esiteks heausksuse nõude võimalikku täitmata jätmist ja teiseks võimaliku olulise tasakaalustamatuse esinemist viimati nimetatud sätte tähenduses (vt selle kohta 20. septembri 2017. aasta kohtuotsus Andriciuc jt, C-186/16, EU:C:2017:703, punkt 56).

50 Seoses küsimusega, kas direktiivi 93/13 artikli 3 lõike 1 tähenduses heausksuse tingimus on täidetud, tuleb märkida, et direktiivi 93/13 põhjenduse 16 kohaselt peab liikmesriigi kohus kontrollima, kas müüja või teenuste osutaja, kes kohtleb tarbijat ausalt ja õiglaselt, võis mõistlikult oodata, et tarbija nõustub sellise tingimusega pärast selle üle eraldi läbirääkimist (14. märtsi 2013. aasta kohtuotsus Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, punkt 69).

51 Küsimus võimaliku olulise tasakaalustamatuse olemasolust ei saa piirduda laadilt kvantitatiivse majandusliku analüüsiga, mis tugineb ühelt poolt lepingu esemeks olnud tehingu kogusumma ja teiselt poolt kõnealuse tingimusega tarbijale pandud kulude võrdlusele. Nimelt võib oluline tasakaalustamatus tuleneda ka üksnes asjaolust, et õiguslikku olukorda, millesse kohaldatavad liikmesriigi õiguse sätted tarbija kui lepingu poole asetavad, on piisavalt rängalt riivatud kas sellega, et on piiratud tarbijale nende sätete alusel nimetatud lepingust tulenevate õiguste sisu või siis nende õiguste kasutamise

takistamisega või siis sellega, et tarbija kanda on pandud täiendav kohustus, mis ei ole ette nähtud riigisisestes sätetes (16. jaanuari 2014. aasta kohtuotsus Constructora Principado, C-226/12, EU:C:2014:10, punktid 22 ja 23).

52 Direktiivi 93/13 artikli 4 lõikest 1 ilmneb ühtlasi, et lepingutingimuse hindamisel võetakse arvesse lepingu sõlmimise objektiks oleva kauba või teenuse laad ning viidatakse lepingu sõlmimisel kõigile sellega kaasnevatele asjaoludele ning kõigile teistele kõnealuse või muu lepingu tingimustele, millest see sõltub.

53 Nimetatud kriteeriumide alusel peab eelotsusetaotluse esitanud kohus hindama, kas põhikohtuasjas vaidluse all olevad lepingutingimused on ebaõiglased.

54 Nagu on märgitud käesoleva kohtuotsuse punktis 43, ei tähenda asjaolu, et haldustasu ja lepingutasu eest osutatud teenuseid ei olnud täpsustatud, et nendega seotud lepingutingimused ei vasta direktiivi 93/13 artikli 4 lõikes 2 ja artiklis 5 toodud läbipaistvuse nõudele, tingimusel et tegelikult osutatud teenuste laadist on mõistlikult võimalik aru saada või seda tuletada lepingust kui tervikust.

55 Mis puudutab küsimust, kas põhikohtuasjas käsitletud lepingutingimused tekitavad heausksuse nõudele vaatamata olulise tasakaalustamatuse, mis kahjustab tarbijat, siis tuleb järeldada, nagu nähtub ka eelotsusetaotlusest, et haldustasu ja lepingutasu sissenõudmine on sätestatud riigisiseses õiguses. Kui just vastusooritusena osutatud teenused ei osutu kuuluvat mõistlikult selliste teenuste alla, mida osutatakse laenu haldamise või väljamaksmise raames, või kui haldustasu ja lepingutasuga tarbija kanda pandud summad ei osutu laenusummaga võrreldes ebaproportsionaalseiks, siis ei ilmne, et need lepingutingimused mõjutaksid ebasoodsalt tarbija õiguslikku seisundit, mis on sätestatud liikmesriigi õiguses, ehkki seda peab kontrollima eelotsusetaotluse esitanud kohus. Eelotsusetaotluse esitanud kohus peab arvesse võtma ühtlasi teiste lepingutingimuste mõju, et määrata kindlaks, kas need tingimused tekitavad olulise tasakaalustamatuse, mis kahjustab laenuvõtjat.

56 Seetõttu tuleb teisele küsimusele vastata, et direktiivi 93/13 artikli 3 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et selline lepingutingimus nagu põhikohtuasjas, mis käsitleb laenulepingu haldustasu ega võimalda ilma kahtlusteta tuvastada vastusooritusena osutatud konkreetseid teenuseid, ei tekita vaatamata heausksuse nõudele põhimõtteliselt lepinguosaliste lepingust tulenevate õiguste ja kohustuste olulist tasakaalustamatust, mis kahjustab tarbijat.

Kohtukulud

57 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (kolmas koda) otsustab:

1. **Nõukogu 5. aprilli 1993. aasta direktiivi 93/13/EMÜ ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes artikli 4 lõiget 2 ja artiklit 5 tuleb tõlgendada nii, et nõudest, mille kohaselt lepingutingimus peab olema koostatud lihtsas ja arusaadavas keeles, ei tulene kohustust, et tarbijaga sõlmitud laenulepingus sisalduvates niisugustes lepingutingimustes, nagu põhikohtuasjas kõne all olevad tingimused, mida ei ole eraldi läbi räägitud, ja milles on kindlaks määratud tarbija poolt makstava haldustasu ja lepingutasu täpne summa, nende arvutusmeetod ja tasumise kuupäev, peavad ühtlasi olema täpsustatud kõik teenused, millele need summad vastavad.**

2. Direktiivi 93/13 artikli 3 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et selline lepingutingimus nagu põhikohtuasjas, mis käsitleb laenulepingu haldustasu ega võimalda ilma kahtlusteta tuvastada vastusooritusena osutatud konkreetseid teenuseid, ei tekita vaatamata heausksuse nõudele põhimõtteliselt lepinguosaliste lepingust tulenevate õiguste ja kohustuste olulist tasakaalustamatust, mis kahjustab tarbijat.

Allkirjad